

SVAAVOKAALIN, YKSINÄIS-S:LLISEN INESSIIVIN SEKÄ YLEISGEMINAA-
TION ESIINTYMINEN OULUN SEUDUN LASTEN PUHEKIELESSÄ

Kandidaatintutkielma

Oulun yliopisto

15.1.2021

Lotta Vuononvirta

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusaihe	1
1.2. Tutkielman aineisto	2
1.3. Aiemmat tutkimukset	3
1.4. Oulun seudun murre	4
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA	6
2.1. Sosiolingvistinen variaationtutkimus	6
2.2. Dialektologia	6
2.3. Käsitteiden määrittely	7
3. METODIT	8
4. ANALYYSI	9
4.1. Yleistä	9
4.2. Yleisgemmaatio	9
4.2.1. Yleisgemmaatioesiintyvät informanteittain	12
4.3. Yksinäis-s:llinen inessiivin pääte	17
4.4. Svaavokaali	20
5. PÄÄTÄNTÖ	21
LÄHTEET	23

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaihe

Tutkin kandidaatintutkielmassani Oulun seudun 8–9-vuotiaiden lasten puhekielessä esiintyviä yleisgeminaatioita, svaavokaalia sekä yksinäis-s:llistä inessiiviä. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda uutta informaatiota Oulun seudun lasten murteesta. Oulun seudun lasten puhekieltä ei ole myöskään aiemmin tutkittu, joten koen, että tutkimukseni täyttää pienen aukon suomen kielen murteentutkimuksen kentässä. Tutkimukseni on ikään kuin ponnahduslauta, josta on hyvä jatkaa lisätutkimuksia Oulun seudun lasten puhekielestä.

Kiinnostuin lasten käyttämästä murteesta huomattessani, että 7-vuotias syntyperäisoululainen serkkutyttöni ei käyttänyt puheessaan lainkaan esimerkiksi Oulun seudun murteelle luontaista *mää*-varianttia. Tulin miettineeksi, käyttävätkö muutkaan oululaislapset Oulun murteelle ominaisia piirteitä, kuten svaavokaalia tai yleisgeminaatiota.

Lapset määrittävät sen, mikä murteen tilanne tulee tulevaisuudessa olemaan. On siis tärkeää tietää, esiintyykö oululaislasten puheessa Oulun murteen piirteitä. Tutkin juuri Oulun seudun lasten puhekieltä siitä syystä, että olen itse kotoisin Iistä, joka sijaitsee Oulun lähellä. Matti Pääkkösen (1971) Oulun seudun murteesta tehdyn väitöskirjan mukaan Ii kuuluu vahvasti Oulun murrepiiriin.

Tutkimusongelmani on se, kuinka paljon Oulun seudun lasten murteessa esiintyy yleisgeminaatiota, yksinäis-s:llistä inessiiviä ja svaavokaalia, vai esiintyykö niitä ylipäättään. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Esiintyykö Oulun seudun lasten murteessa svaavokaalia, yksinäis-s:llistä inessiiviä sekä yleisgeminaatiota?
- Missä konsonanttiyhtymissä yleisgeminaatiota esiintyy?
- Millaisia muotoja lapset käyttävät yllä mainittujen kielenpiirteiden variantteina?

Hypoteesini on, että lasten puhekielessä esiintyy jonkin verran yleisgeminaatiota, mutta ei yhtä runsaasti kuin esimerkiksi aikuisilla ja nuorilla. Svaavokaalia ja yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä ei luultavasti esiinny juuri ollenkaan lasten puhekielessä. Koska aineistoni ei ole suuri, eikä siinä ole tasapuolista jakoa tyttöjen ja poikien kesken, en voi tutkia tyttöjen ja poikien välisiä eroja piirteiden esiintymisessä. Olettaisin kuitenkin, että pojat käyttävät murteellisuuksia, kuten yleisgeminaatiota, enemmän kuin tytöt. Olettamukseni perustuu aiempiin tutkimuksiin. Esimerkiksi Iina Luosujärven (2013) pro gradu -tutkielmassa todetaan, että hänen informanteistaan pojat käyttävät enemmän yleisgeminaattaa kuin tytöt.

1.2. Tutkielman aineisto

Tutkielmaani varten olen kerännyt syntyperäisten Oulun seudun 8–9-vuotiaiden lasten parikeskusteluja. Aineisto koostuu kahdesta tyttöparista sekä yhdestä poikaparista. Aineistoni on suppeahko, mikä johtuu siitä, että informantteja ei yksinkertaisesti ollut tarpeeksi. Tutkimukseni kaikki parit sattuvat olemaan sisarusia, ja kolmesta parista kaksi on vieläpä kaksosia. Toinen tyttöpari on puoleksi Oulusta ja puoleksi Iistä, heidän toisen vanhempansa asuessa Oulussa ja toisen Iissä. Kaksi muuta paria ovat oululaisia, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet koko ikänsä Oulussa. Tutkimukseni informantteja on siis yhteensä kuusi. Jotta informantteja ei voi tunnistaa tutkimuksestani, olen nimennyt heidät keksityillä pseudonyymeillä, joita käytän litteraateissani sekä kandidaatintutkielman analyysiluvussa.

Kerroin informanteille tutkivani Oulun seudun lasten puhekieltä. Lapset eivät siis tienneet minun tutkivan juuri murretta, jotta se ei vaikuttaisi heidän puheeseensa. Jaoin lapsille valmiita kysymyksiä liittyen kouluun ja vapaa-aikaan. Parit saivat joko kysellä kysymyksiä toisiltaan, tai heiltä kyseltiin kysymyksiä joko vanhemman tai itseni toimesta. Kysymyksiä oli yhteensä 50, mutta kerroin informanteille ennen keskustelun nauhoittamista, että kaikkia kysymyksiä ei tarvitse ehtiä kysyä. Kysymykset olivat täysin satunnaisia, eikä niiden sisällöllä ollut

merkitystä. Kysymysten tarkoituksena oli ainoastaan keskustelun kehittäminen. Kehiteltäessä kysymyksiä, olin kuitenkin pyrkinyt siihen, että niihin pitäisi vastata enemmän kuin yhdellä lausumalla.

Siitä syystä, että aineistoni informantteina toimivat lapset, aineistonkeruu täytyi suorittaa mahdollisimman yksinkertaisesti. Lapsia saattaa jännittää tutkimukseen osallistuminen, minkä vuoksi esimerkiksi luonnollinen parikeskustelu jostain tietyistä aiheista ei ollut vaihtoehtona aineistonkeruumenetelmänä tässä tutkimuksessa. Kysymykset toimivat aineistossa raameina, koska lapsen voi olla tutkimustilanteessa hankala pitää yllä koherenttia keskustelua ilman konkreettista ulkopuolista avustusta.

Ensimmäinen aineistonkeruunauhoitus tehtiin *Zoom*-videopalvelussa, koska koronavirustilanteen vuoksi kasvokkainen nauhoittaminen ei ollut mahdollista. Äänitystilanne oli monella tapaa pioneerinen, sillä tietääkseni murrenauhoitteita ei ole ennen äänitetty Internetin välityksellä. Pioneerinen se oli myös siitä syystä, että murteentutkimuksen kentässä ei ole aiempia lasten parikeskustelunauhoitteita. Tässä kyseisessä nauhoituksessa lapset kyselivät toisiltaan valmiiksi jaettuja kysymyksiä. Tämän metodin tarkoituksena oli se, että keskustelusta tulisi mahdollisimman autenttinen. Valitettavasti metodi osoittautuikin hankalaksi, sillä keskustelu oli suurilta osin hajonnutta, ja välillä lapset vain toistelivat yleiskielellä kirjoitettuja keskustelukysymyksiä vastaamatta niihin ollenkaan.

Ensimmäisen nauhoituksen jälkeen tulin siihen tulokseen, että lapset tarvitsevat haastattelutilanteessa auktoriteetin, joka johdattaa haastattelua. Seuraavissa nauhoitustilanteissa kysymyksiä kyseli joko tutkija tai lasten vanhempi. Tämä metodi osoittautui huomattavasti järkevämmäksi ja tehokkaammaksi kuin se, että lapset kyselisivät keskenään toisiltaan kysymyksiä.

1.3. Aiemmat tutkimukset

Sosiolingvistiikassa on tutkittu nuorten puhekieltä jo sosiolingvistisen tutkimuksen alusta asti (Labov: 1972). Nuorilla tarkoitan itse tässä tapauksessa n. 13–30-vuotiaita henkilöitä, mutta kuitenkin yli 13-vuotiaita. Lapsen ja nuoren ihmisen erottaminen on kuitenkin suhteellista. Esimerkiksi murteenseuruututkimuksissa käytetystä ikäryhmästä, 10–15-

vuotiaista, puhutaan yleensä nuorina (Lappalainen: 2001.) Oma tutkielmani kohdistuu 8–9-vuotiaisiin, eli alle 10-vuotiaisiin, joten heitä voinee kutsua lapsiksi. Suomessakin on tehty hyvin useita tutkimuksia nuorten puhekielestä (Löppönen: 2015, Millaskangas: 2018, Kalliohaka: 2016,) mutta lasten puhekielen variaation tutkimus on jäänyt jostain syystä taka-alalle. Olettaisin siis, että pelkkä nuorten puhekielen tutkimus ei kerro paljoa lasten puhekielen variaatiosta.

Aiempaa sosiolingvististä tutkimusta tai variaationtutkimusta nimenomaan lasten murteiden piirteistä Suomessa on erittäin niukasti. Iina Salonen (2012) on tutkinut pro gradu -työssään puhekielen piirteiden esiintymistä alakoululaisten kirjoitelmissa. Tutkielma antaa vähän osviittaa lasten puhekielessä esiintyvistä murrepiirteistä. Salosen pro gradu -tutkielmassa tutkittiin alakoululaisikäisten lasten kirjoitelmista muun muassa pikapuhemuotoisten sanojen varianttien esiintymistä. Tutkimus ei kuitenkaan suoranaisesti anna informaatiota lasten käyttämästä puhekielestä, vaan ainoastaan kirjoitelmissa esiintyvistä murrevarianteista. Marjatta Palander (2016) on tutkinut pitkäseuraututkimuksella yhden perheen eri sukupolvien 7-vuotiaiden puhekieltä. Perheen sukupolvien puhekieltä on tallennettu säännöllisin väliajoin.

1.4. Oulun seudun murre

Tutkielmani käsiteltävinä kielenpiirteinä ovat **svaavokaali**, **yleisgeminaatio** sekä **yksinäis-s:llinen inessiivi**. Nämä murrepiirteet ovat Oulun seudun murteille hyvin yleisiä. Oulun seudun murteessa inessiivi on tavallisesti yksinäis-s:llinen (*puusa, joesa*). Yleisgeminaatiolla tarkoitetaan minkä tahansa konsonantin kahdentumista lyhyen painollisen tavun jälkeen pitkän vokaaliaineksen edellä (*tekee ~ tekkee, sanoo ~ sannoo*). (Nuolijärvi 2000: 10–11.)

Svaavokaali eli välivokaali on ilmiö, jossa painollisen tavun jäljessä eripaikkaisten konsonanttiyhtymien väliin lisätään siirtymävokaaleja ääntämisen helpottamiseksi (VISK 2008: § 33). Oulun seudun murteessa svaavokaalia esiintyy kaikissa eripaikkaisissa *l*- alkuisissa konsonanttiyhtymissä sekä *h:n* ja resonantin yhtymissä ja *lj-nj*- ja *rj*-yhtymissä. Svaa on Oulun seudun murteessa nykyään täyden lyhyen vokaalin mittainen. (Mantila & Pääkkönen 2010: 92.)

Oulun seudun murre kuuluu länsimurteisiin ja tarkemmin määriteltynä keski- ja pohjois-pohjalaisiin murteisiin (Pääkkönen 1994: 287). Oulun seudun murrealueeseen kuuluu Siikajoen (Ruukin, Revonlahden ja Paavolan), Rantsilan, Lumijoen, Tyrnävän (Temmeksen), Limingan, Hailuodon, Oulunsalon, Oulun (Oulujoen, Ylikiimingin), Muhoksen, Utajärven, Haukiputaan, Kiimingin, Iin (Kuivaniemen), sekä Yli-Iin kunnat (Mantila & Pääkkönen 2010: 16).

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

2.1. Sosiolingvistinen variaationtutkimus

Käytän tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä sosiolingvististä variaationtutkimusta. Sosiolingvistiikka on kiinnostunut kuvailemaan kieltä sosiaalisena ilmiönä ja silloin, kun mahdollista, se pyrkii luomaan kausaalisia yhteyksiä kielen ja yhteiskunnan välillä. Sosiolingvistiikka tavoittelee tietoa siitä, miten kieli vaikuttaa yhteiskunnan olemassaolon mahdollisuuteen ja siitä, miten yhteiskunta muokkaa kieliään käyttämällä niitä. (Coulmas 1997: 2.) Sosiolingvistiikan käsite juontaa juurensa William Labovin 1960-luvun tutkimuksesta (Labov: 1966).

Sosiolingvistiikka on perinteisesti jaettu kahteen ryhmään: makro- ja mikrososiolingvistiikkaan. Mikrososiolingvistiikassa tutkitaan, millä tavoin sosiaaliset muuttujat, kuten sukupuoli tai ikä, vaikuttavat ihmisten puhetapaan. Makrososiolingvistiikassa taas keskitytään siihen, mitä ihmiset tekevät kielelleen. Tarkastellaan siis esimerkiksi kielen vaihtoa, säilymistä ja kuolemaa. Myös kielellisiä asenteita ja erilaisten kielimuotojen funktioita tutkitaan. (Nuolijärvi 2000: 15.)

Oma tutkimukseni tukeutuu mikrososiolingvistiikkaan, koska tarkastelen iän vaikutuksia puhekieleen. En voi tutkia aineistostani sukupuolijakauman vaikutuksia puhekieleen, koska aineistoni on sukupuolellisesti epäsymmetrinen. Ideaalista olisi, että kaikki informanttiryhmät olisivat tasasuuruisia, jolloin sukupuolijakaumaa olisi voinut tarkastella tässä kandidaatintutkielmassa.

2.2. Dialektologia

Dialektologia eli murteentutkimus on tieteenala, joka on keskittynyt tutkimaan paikallismurteita ja niiden välisiä suhteita. Kielet, joiden puhujina on suuri joukko ihmisiä, jakautuvat yleensä eri murrealueisiin. Murrealueilla voi olla puheessa kielellisiä eroja sanastossa, ääntämisessä, kieliopissa, käytössä, sosiaalisessa funktiossa ja taiteellisissa sekä kirjallisissa ilmaisuissa. (Francis 1983: 1.) Murteentutkimus piti

tehtävänään säilyttää jälkipolville tietoja paikallismurteista, joiden uskottiin ennen pitkää katoavan. Murteentutkimuksen metodien avulla on piirretty kielellinen kartta Suomesta ja selvitelty yksityiskohtaisesti varsinkin murteiden äänne- ja muotorakenteen syntyä sekä jossain määrin sanastohistoriaa. (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 11.)

2.3 Käsitteiden määrittely

Tässä kappaleessa määrittelen tutkielmassa esiintyviä termejä, kuten: **yleiskieli**, **yleiskielinen variantti**, **variantti**, sekä **Oulun seudun murteen variantti**.

Yleiskielisellä variantilla tarkoitan yleiskielen eli kirjakielen mukaisen puhetavan piirrettä (Nuolijärvi & Sorjonen 2005: 17.) Yleiskieli on kieltä, joka noudattaa yleisesti hyväksytyjä normeja (Ikola 1972: 19). Sosiolingvistisissä tutkimuksissa on havaittu, että tyttöjen puhekieli on poikien puhekieltä muodollisempaa sekä yleiskielisempää (Chambers 1995: 124.)

Yleiskielistä puhetta saattaa muodostua myös esimerkiksi muodollisissa tilanteissa. Mitä muodollisempi tilanne on kyseessä, sitä yleiskielisempää eli kirjakielisempää puhe on (Larmola 1982: 140.) Aineistoni lapset vastaavat välillä kysymyksiin yleiskielellisesti. Tämä saattaa johtua siitä, että kysymykset, joita lapsilta kysytään, on kirjoitettu yleiskielellä ja lapsi tavallaan mukailee niitä.

Variantti on kielellisen muuttujan eli variaabelin konkreettinen realistuma. Variantit ovat tunnistettavissa saman sanan muunnoksiksi, saman hahmon esiintymiksi. (Karlsson 2016: 252.) Oulun seudun murteen variantilla tarkoitan Mantilan ja Pääkkösen (2010) määrittelemiä variantteja, jotka ovat Oulun murteelle vanhastaan ominaisia.

3. METODIT

Tutkimukseni menetelminä ovat kvantitatiivinen tutkimus sekä parihaastattelututkimus. Koska käytän tutkimuksessani kvantitatiivista menetelmää, aion laskea, minkä verran lasten puheessa esiintyy yleisgeminaatiota, yksinäis-s:llistä inessiiviä sekä svaavokaalia ylipäättään. Kuten mainitsin luvussa 1.3., lasten puhekielestä ei ole juurikaan aiempia tutkimuksia, joten en voi verrata tuloksiani aiempiin tuloksiin lasten murrepiirteiden esiintymisestä. Tästä syystä tutkinkin yleisesti sitä, minkä verran Oulun seudun murteen yleisimpiä piirteitä, yleisgeminaatiota, yksinäis-s:llistä inessiiviä ja svaavokaalia, lasten puheessa esiintyy, vai esiintyykö lainkaan.

Olen kerännyt aineistoni parihaastattelumenetelmällä. Parihaastattelu menetelmänä nojaa perinteiseen labovilaiseen variationistiseen sociolinguistiikan tutkimukseen, jossa tutkittavan ilmiön esiintymät kirjataan aineistosta, ja niitä tutkitaan suhteessa kielenulkoisiin muuttujiin, kuten ikään ja sukupuoleen (Mantila 2019: 258.) Murrehaastattelussa haastateltavat vastaavat suurimmaksi osaksi yksin aiheen kehittelystä, mikä tekee aineistonkeruun omalta osaltaan haastavaksi (Savijärvi 1995: 102.) Kuten johdantokappaleessa mainitsin, omassa murrehaastattelussani olen tehnyt valmiita kysymyksiä, jotka rakentavat keskustelua.

Aineistostani olen litteroinut kaikki muodot, joissa joko esiintyy yleisgeminaatiota, svaavokaalia, yksinäis-s:llistä inessiiviä tai sen paikalla on yleiskielisyys. Litterointiperusteina käytän Mantilan ja Pääkkösen (2010: 30–34) menetelmää, jota olen kuitenkin muokannut omaan tutkimukseeni sopivaksi:

- *ü*:tä merkitsen *y*:llä
- Merkitsen puolipitkät vokaalit
- Vokaalien välistä tavunrajaa en merkitse
- Diftonginreduktiota en merkitse
- Diftongin avartumaa en merkitse

4. ANALYYSI

4.1. Yleistä

Tässä luvussa tarkastelen tutkielman aineistossa esiintyviä murrepiirteitä ja niiden yleiskielellisiä vastineita: **svaavokaalia**, **yleisgeminaatiota** sekä **yksinäis-s:llistä inessiiviä**. Valitsin nämä murrepiirteet tarkastelun kohteeksi siitä syystä, että ne ovat yleisimpiä Oulun seudun murteen murrepiirteitä. Kaikki aineiston nauhoitteet ovat noin 20 minuutin mittaisia, mutta informantit eivät puhu samaa määrää. Olen nimennyt informantit satunnaisesti valikoiduilla pseudonyymeillä, jotka ovat: Ville, Aapo, Miia, Lilli, Aada sekä Oona.

Yksi parikeskustelu (Aada ja Oona) on tallennettu etäpalaverissa *Zoom*-videopalvelussa, minkä vuoksi nauhoitteen äänenlaatu on todella heikko, eikä nauhoitteesta osittain saa kunnolla selvää. Tästä syystä olen litteroinut tästä yhdestä parikeskustelusta vain ne osat, joista saa selvää. Tulin myös siihen tulokseen, että tästä kyseisestä nauhoitteesta tutkin ainoastaan yksinäis-s:llistä inessiiviä puhemäärän rajallisuuden vuoksi. Lopuista nauhoitteista tutkin kaikkia kolmea piirrettä, jotka mainitsin tämän luvun alussa.

4.2. Yleisgeminaatio

Yleisgeminaatiota esiintyy laajalti itämurteissa ja pohjois- ja peräpohjalaisissa murteissa sekä osittain hämäläismurteissakin. Etenkin kaupungeissa yleisgeminaation arvellaan olevan väistynä murrepiirre (VISK: § 29). Yleisgeminaatillisten piirteiden esiintyvyydessä on eroja esimerkiksi maaseudun ja kaupungin sekä eri ikäryhmien välillä. Maaseudulla piirteet edustuvat yleensä vahvemmin kuin kaupungissa (Mantila 1997: 14).

Yleisgeminaatiossa painollisen lyhyen tavun jälkeinen yksinäiskonsonantti esiintyy geminoituneena ennen pitkää vokaalia tai diftongia. Itämurteiden erikoisgeminaatiossa geminoituma vastaa yksinäiskonsonanttia pitkän vokaaliaineksen edellä muissakin painoasemissa ja pitkän tavun jäljessä. (VISK: § 29.) Koska erikoisgeminaatio ei ole Oulun murteelle ominainen murrepiirre, en ole sitä litteroinut aineistostani (Palander 1987: 9).

Olen jakanut informanttien idiolekteittaisen vaihtelun alla olevaan taulukkoon (taulukko 1.) Taulukkoon olen laskenut ja merkinnyt kaikki lekseemit, joissa esiintyy konsonantin kahdentumista lyhyen painollisen tavun jälkeen pitkän vokaaliaineksen edellä. Olen merkinnyt taulukkoon myös ne lekseemit, joissa tavallisesti tavattaisiin yleisgeminaatiota Oulun seudun murteelle ominaisesti, mutta joissa tässä aineistossa Oulun murteen variantin tilalla on yleiskielisyys. Taulukkoon olen merkinnyt ne konsonanttiyhtymät, jotka ovat mahdollisia yleisgeminaation esiintymiselle aineistossa.

TAULUKKO 1. Aineistossa esiintyvät yleisgeminaatiotapaukset

Yleisgeminaatio	22	46		Yhteensä 68
kk	2	k	1	3
nn	4	n	2	6
ll	6	l	8	14
tt	4	t	9	13
jj	2	j	5	7
vv	3	v	11	14
ss	1	s	3	4
pp	0	p	1	1
rr	0	r	5	5
mm	0	m	1	1

Taulukosta 1 voidaan nähdä, että yleisgeminaatiotapauksia koko aineistosta on yhteensä 22. Tapauksia, joissa Oulun murteessa normaalisti tavattaisiin yleisgeminaatiota, mutta informanttien puheessa varianttina on yleiskielisyys, on 46. Useimmin aineistossa geminoituu konsonantti *l*, jota löytyy aineistosta kuusi kappaletta.

Esimerkkejä *l*-konsonantin geminoitumisesta aineistossa:

- (1) *sinne missä **tullee** tsunamia* (Aapo)
- (2) *äitiä en voi **ellä** ilman* (Ville)
- (3) ***pellaan*** (Ville, Aapo)

Kaikki *ll*-konsonanttiyhtymätapaukset ovat nähtävissä ainoastaan poikien nauhoitteessa. Tytöillä *ll*-konsonanttiyhtymätapausta ei esiinny lainkaan. Tytöt käyttävät esimerkiksi lekseemin *tulla* varianttina yleiskielellistä muotoa *tulee*, kun taas aineistoni poikien puhekielessä esiintyy Oulun murteen variantti *tullee*.

Esimerkkejä ***tulla***-lekseemin yleiskielellisistä varianteista:

- (4) *jos **tulee** mahalteen nii se sattuu aika paljon* (Miia)
- (5) *meille **tulee** ööö ä äitille koirra* (Lilli)
- (6) *ja meille **tulee** äitille* (Lilli)

Seuraavaksi eniten konsonanteista geminoituu ***n*** ja ***t***. *T*-geminaatiotapauksia aineistossa on 5 ja *n*-geminaatiotapauksia on 4.

Esimerkkejä ***t***-konsonantin geminoitumisesta aineistossa:

- (7) *se laulaa se mummo **kuttoo** sillee* (Aapo)
- (8) ***pittääkö** lukea vit viistoi* (Aapo)
- (9) *sitten mejän **pittää** mennä tänne* (Aapo)
- (10) *ei **mittään*** (Ville)
- (11) *perjantainaha oli **jottain** nii perjantainaha oli vissii broilerikeittoa* (Miia)

Esimerkkejä ***n***-konsonantin geminoitumisesta aineistossa:

- (12) ***sannoo** kakkajuttuja* (Aapo)
- (13) *mitkä mää äsken **sannoin*** (Ville)
- (14) *se o helppo siinä siinä on sitte tarkka et se **mennee** maaliin* (Aapo)

T geminoituu aineistossa muodoissa *kuttoo*, *mittään*, *pittää*, sekä *pittääkö*. Aapon puheessa ***t*** geminoituu kolmesti, ja Villen puheessa kerran. Tyttöjen aineistossa ***t*** geminoituu kerran Miian puheessa, muodossa *jottain*. Lillin puheessa ***t:n*** geminoitumista ei ilmene ollenkaan.

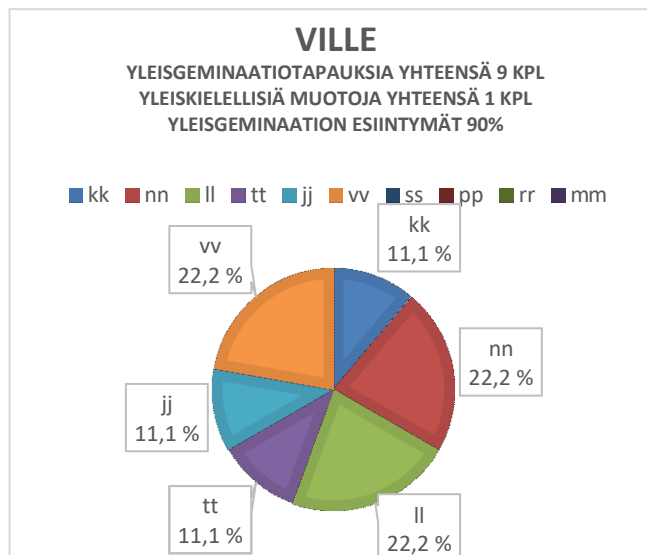
N geminoituu ainoastaan poikien puheessa. Eniten ***n***-konsonantin geminoitumista nähdään lekseemissä *sanoa*, jota esiintyy aineistossa kolmesti: Villen puheessa kahdesti, sekä

Aapon puheessa kerran. *N*-konsonantin geminoituminen ilmenee Aapon puheessa myös muodossa *mennee*.

4.2.1 Yleisgeminaatioesiintymät informanteittain

Alla oleviin taulukkoihin olen laskenut prosentit siitä, kuinka monessa mahdollisessa konsonanttiympäristössä kutakin murrepiirrettä esiintyy kullakin informantilla (taulukot 2, 3, 4 ja 5.)

TAULUKKO 2. Villen geminaatiotapaukset kussakin konsonantissa

Taulukosta 2 nähdään, että Villen puheessa eniten geminoituvat konsonantit *v*, *n* ja *l*. Kaikista mahdollisista Villen yleisgeminaatiotapauksista laskettuna konsonantit *v*, *n* ja *l* geminoituvat jokainen Villen puheessa 22,2 prosenttia. *V:n*, *n:n* ja *l:n* geminoitumistapauksia Villen puheessa ilmenee kutakin 2 kappaletta. Yhteensä yleisgeminaatiotapauksia Villen puheessa oli kaiken kaikkiaan 9 kappaletta kymmenestä tapauksesta eli 90 prosenttia. Konsonantit *s*, *p*, *r* sekä *m* eivät geminoidu Villen puheessa ollenkaan.

Alla olevaan esimerkkiin olen merkinnyt kaikki *v:n*, *n:n* sekä *l:n* geminoitumistapaukset. Osa esimerkeistä ovat vain yhden lekseemin mittaisia, koska informantti on vastannut

haastattelijan kysymykseen yhdellä sanalla. Konsonantin *n* geminoitumistapaus toistuu Villen puheessa kahdessa samanlaisessa lauseympäristössä, koska Ville toistaa lauseensa (esimerkki 17). Tästä syystä alla olevissa esimerkeissä on vain yksi esimerkki konsonantista *n*.

Konsonanttien *v*, *n* ja *p* geminoituminen Villen puheessa

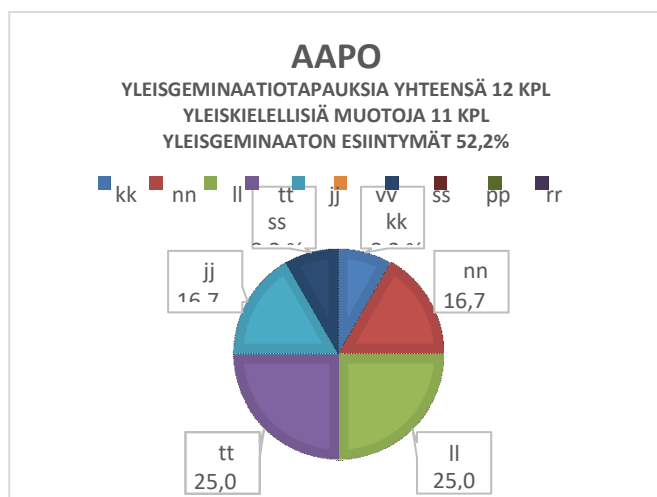
- (15) *hyvvää*
 (16) *äitin makaroonilaatikko ku se on nii hyvvää*
 (17) *mitkä mää äsken sannoin*
 (18) *äitiä en voi ellää ilman*
 (19) *pellaan*

Seuraavaksi eniten Villen puheessa geminoituvat konsonantit *j*, *k* ja *t*. Kukin konsonantti geminoituu 11,1 prosenttia Villen kaikista yleisgeminaatiotapauksista. *J*, *k* ja *t* kukin geminoituvat Villen puheessa kerran. Alla olevista esimerkeistä nähdään kyseisten konsonanttien geminoitumiset. Jotkin Villen puheenvuorot, joissa geminaatiotapauksia esiintyy, ovat jälleen vain sanan tai muutaman sanan mittaisia.

- (20) *ei mittään*
 (21) *ja miten tekkee maalin*
 (22) *no saahaan ajjaa autolla*

Nauhoitteessa, jossa informantit Ville ja Aapo puhuvat, yleisgeminaatiotapauksia esiintyy enemmän Aapon kuin Villen puheessa. Tämä voi yksinkertaisesti johtua siitä, että Ville puhuu vähemmän kuin Aapo.

TAULUKKO 3. Aapon geminaatiotapaukset kussakin konsonantissa

Taulukosta 3 nähdään, että Aapon puheessa eniten geminoituvat konsonantit *t* ja *l*. Kumpaakin konsonantin geminoitumista ilmenee Aapon puheessa 25 prosenttia Aapon kokonaisyleisgeminaatiomäärästä. Yhteensä yleisgeminaatiotapauksia on Aapon puheessa 12 kappaletta eli 52,2 prosenttia. Kaikista informanteista Aapon puheessa esiintyy eniten yleisgeminaatiotapauksia.

T ja *l* geminoituvat Aapon puheessa kumpikin kolme kertaa. Alle olen merkinnyt *t:n* ja *l:n* geminoitumistapaukset Aapon puheessa. Kuten osa Villen puheenvuoroista, myös osa Aapon puheenvuoroista ovat yhden tai parin sanan mittaisia.

- (23) *se (laulaa) se mummo **kuttoo** sillee jiiveegge mää tilasin mummolta kettusukat*
- (24) ***pittääkö** lukea vit viistoi*
- (25) *sitten mejän **pittää** mennä tänne*
- (26) ***pellaan***
- (27) *sinne missä **tullee** tsunamia*
- (28) *en voi **ellä** ilman äitiä*

Seuraavaksi eniten Aapon puheessa geminoituvat konsonantit *n* sekä *j*. Kumpaakin konsonantin geminoitumista esiintyy Aapon puheessa 16,7 prosenttia. *N* ja *j* geminoituvat Aapon puheessa kumpikin kaksi kertaa. *J* geminoituu Aapon puheessa kahdesti samassa lekseemissä (esimerkit 29 ja 30). Mielenkiintoista on, että Aapo toistaa lekseemin *papukaija* kolmesti, joista kahdessa tapauksessa esiintyy geminaatiota, ja yhdessä ei (*no piti kiertää eri kauppoisa ja katottiin eläimiä, **papukaijoja**, käärmeitä.*) Alla oleviin esimerkkeihin olen merkinnyt kaikki ne tapaukset, joissa *n* ja *j* geminoituvat Aapon puheessa.

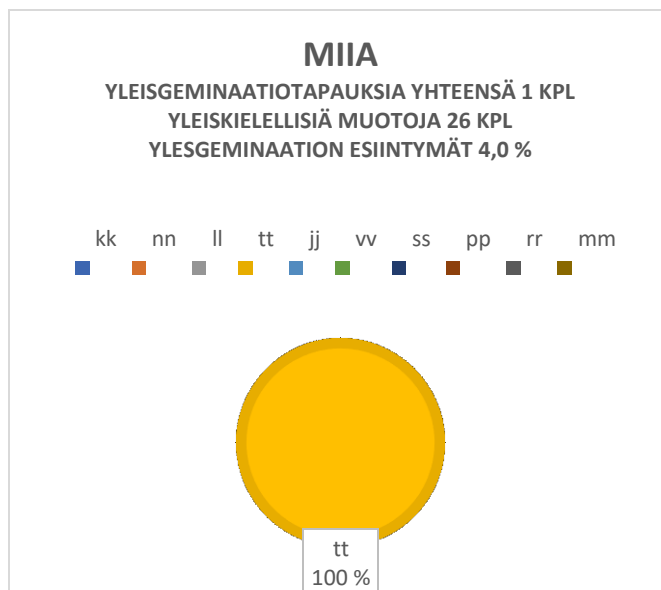
- (29) *papukaijjoja*
 (30) *papukaijjoja ja sitte oli*
 (31) *sannoo kakkajuttuja*
 (32) *se o helppo siinä siinä on sitte tarkka et se **mennee** maaliin*

Kolmanneksi eniten Aapon puheessa geminoituvat konsonantit *s* ja *k*. Kumpaakin konsonantin geminoitumista esiintyy Aapon puheessa 8,3 prosenttia. Näitä tapauksia Aapon kaikista geminaatioesiintymistä on kumpaakin yksi kappale. Alle olen merkinnyt kyseiset yleisgeminaatioesiintymät.

- (33) *no ku mää en osaa jalkapalloa enkä **ossaa** koripalloa*
 (34) *ei **mikkään***

On mielenkiintoista, että Aapo toistaa lekseemin *osata* kahdesti samassa lauseessa, mutta vain toisessa lekseemissä *s* geminoituu. (Esimerkki 33.)

TAULUKKO 4. Miian geminaatiotapaukset kussakin konsonantissa

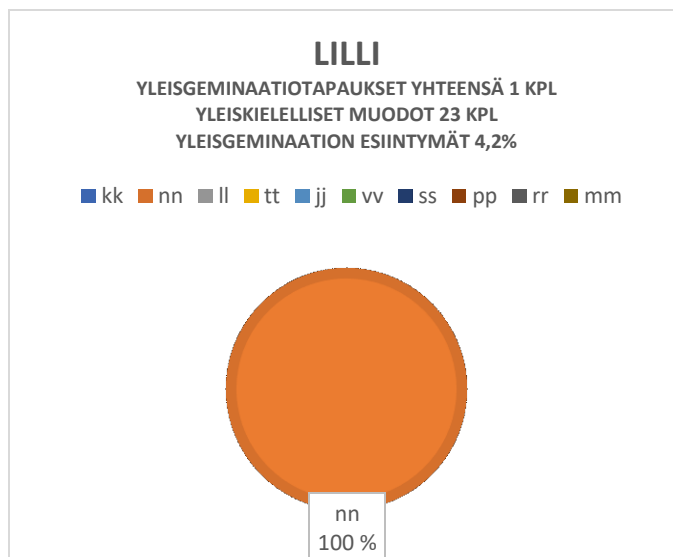

Taulukko 4 osoittaa, että Miialla yleisgeminaatiota esiintyy vain konsonantissa *t*. Muoto, jossa *t:n* geminoituminen ilmenee Miian puheessa, on *jottain*. Muoto ilmenee puheenvuorossa ”*perjantainaha oli **jottain** nii perjantainaha oli vissii broilerikeittoa*”. Tämä on ainoa Miian puheesta havaittava yleisgeminaatiotapaus. Yleisgeminaatiota esiintyy Miian puheessa siis 4,0 prosenttia. Muutoin Miia käyttää yleisgeminaatiopaikkojen tilalla yleiskielisiä variantteja. Alle olen merkinnyt tapauksia, joissa Oulun murteelle

ominaisesti tavattaisiin yleisgemiaatiota, mutta joissa Miian puheessa paikalla on yleiskielinen variantti:

- (35) koirat haukkuu ja **puree** leluja
 (36) no uimahyppy on sillain **kivaa** ku mun kaveritki harrastaa sitä sitte se muuten vaa on nii **kivaa** sillee ku siel saa oppii kaikkee ja sitte ja hyppiä **veteen**
 (37) meen **kotiin** tai alan kavereita ja öö jos meen **kotiin** pesen kädet ja teen läksyt ja syön välipalan ja sitte alan kavereita tai **jotain** mitä nytte päivällä teenkään

TAULUKKO 5. Lillin yleisgemiaatiotapaukset kussakin konsonantissa

Taulukko 5 osoittaa, että Lillin puheessa yleisgemiaatiota esiintyy vain konsonantissa *n*. Muoto, jossa *n:n* geminoitumista tavataan Lillin puheessa, on **tännään**. Tämä on ainoa yleisgemiaatiotapaus, joka voidaan havaita Lillin puheesta. Yleisgemiaatiotapauksia esiintyy Lillin puheessa siis 4,2 prosenttia.

Lillin puheessa esiintyvä muoto *tännään* ilmenee puheenvuorossa ”*tännään?*” Tilanteessa, jossa Lilli käyttää muotoa *tännää*, haastattelija on kysynyt, että ”*entä mitee mitä lilli on tehny tännää koulussa?*”, johon Lilli vastaa kysyvästi ”*tännää?*” Joten voi olla, että Lillin ainoa yleisgemiaatallinen esiintymä onkin vain imitaatio haastattelijan puheesta. Lilli toistaa toisessa puheenvuorossa lekseemin *tänään*, jolloin yleisgemiaatiota ei esiinny, vaan Lilli käyttää muotoa *tänää*. Alla olevissa esimerkeissä nähdään näytteet kyseisistä muodoista.

(38) *tännää?*

(39) *tännää on sadellu vähä lunta*

Kuten Miia, myös Lilli käyttää muutoin yleiskielisyyksiä kohdissa, joissa Oulun murteelle ominaisesti ilmenisi yleisgemiaatiota. Alle olen merkinnyt tapauksia, joissa kyseinen ilmiö esiintyy.

(40) *eiku sillo oli jotai pahaa kasvispihviä*

(41) *tännää on sadellu vähä lunta ja on ollu aika vähä satanu vettä ja vähän pilvistä ollu*

(42) *no koiran koko vaihtelee ja sitte lammas o semmone vähä ehkä puolmetrinen*

(43) *öö ja sitte tanssi on siitä kivaa että että mää niinku oon aina halunnu tanssia*

Kokonaisuudessaan aineistoni informantit käyttävät puheessaan melko vähän yleisgemiaatallisia muotoja. Eniten yleisgemiaattaa esiintyy Aapon puheessa, ja vähiten Lillin sekä Miian puheessa. Tutkimustulos tukee johdantoluvussa esittelemääni hypoteesia, jonka mukaan aineistoni informanteilla esiintyisi jonkun verran yleisgemiaatiota. Tutkimustulos tukee myös sitä kohtaa hypoteesistani, että pojat käyttäisivät enemmän yleisgemiaatiota kuin tytöt – vaikka varsinaista vertailua en sukupuolten välillä voikaan tehdä. Aineistoni perusteella voitaisiin todeta, että Oulun seudun lapset käyttävät niukasti yleisgemiaatiota. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa-antavia aineiston suppeuden vuoksi, eikä aineistoni tuloksia voi yleistää kaikkiin Oulun seudun lapsiin.

4.3. Yksinäis-s:llinen inessiivin pääte (-sA)

Inessiivin päätteen edustuminen yksinäis-s:llisenä (-sA) on yksi Oulun seudun murteen olennaisimpia murrepiirteitä. Päivi Alapuranen (1997) toteaa teoksessa *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio*, että yksinäis-s:llinen inessiivin pääte on häviävä murrepiirre muun muassa Oulun kaupunkialueella. Sirkku Löppönen (2015) on tutkinut pro gradu -työssään oulunsalolaisnuorten puhekieltä. Oulunsalo kuuluu Oulun seudun murrepiiriin (Mantila & Pääkkönen 2010: 16.) Löppönen on tarkastellut tutkielmassaan yksinäis-s:llisen inessiivin edustumista oulunsalolaisnuorten puhekielessä ja toteaa, että -sA-pääte on edelleen ainakin osittain käytössä oulunsalolaisnuorilla.

Tarkastelen tässä luvussa inessiivin yksinäis-s:llisen päätteen edustuksia omassa kandidaatintutkielman aineistossani. Yksinäis-s:llisten päätteiden tarkasteluun olen sisällyttänyt myös Zoom-videopalvelussa kerätyn aineiston, eli Aadan ja Oonan keskustelun.

TAULUKKO 6. -sA- ja -ssA-päätteiden esiintymät informanteittain

Informantti	Aada	Oona	Miia	Lilli	Aapo	Ville	Yht.
-sA-päätteet	0	0	0	0	3	1	7,2%
-ssA -päätteet	5	4	20	8	10	4	92,7%

Taulukko 6 osoittaa, että kaikista aineiston informanteista yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä esiintyy ainoastaan poikien idiolekteissa, kylläkin erittäin vähän myös niissä. Yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä esiintyy koko aineistossa 7,2 prosenttia ja yleiskielellistä päätettä -ssA esiintyy 92,3 prosenttia. Eniten yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä esiintyy Aapon puheessa, 3 kappaletta. Alla olevaan esimerkkiin olen merkinnyt kaikki Aapon puheessa esiintyvät -sA-päätteet.

(44) *no piti kiertää eri **kaupoisa** ja katottiin eläimiä, papukaijoja, käärmeitä*

(45) *ollaanko me **viiesäkymmenesä**?*

Aapon puheessa -ssA-päätteitä on yhteensä 10 kappaletta. Huomion herättävää on se, että vaikka Aapo käyttää yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä lekseemissä *kauppa* (esimerkki 44), hän käyttää saman lekseemin inessiivin päätteenä myös yleiskielellistä päätettä *kaupassa*, lausumassa ”*käyvä **kaupassa** yksin ostaa pokekortteja*”. Myös Ville käyttää puheessaan lekseemiä *kauppa*. Ville ei käytä kyseisen lekseemin taivutuksessa ollenkaan yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä, vaan yleiskielellistä päätettä -ssA, esimerkiksi lausumassa ”*olla äitin kaa kahestaan **kaupassa***.”

Informanteista myös Ville käyttää yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä, mutta vain kerran. Villen puheessa -sA-päätte ilmenee, kun hän kysyy haastattelijalta, että ”*misä?*”, halutessaan tietää, missä kohtaa haastattelijan kysymyslistaa nauhoitustilanteessa oltiin menossa.

Ote tilanteesta, jossa ilmenee Villen käyttämä yksinäis-s:llinen inessiivin päätte

- (46) *mikä sinusta tulee isona?* (Haastattelija)
 (47) *i **misä**?* (Ville)
 (48) *nelkytkolme* (Haastattelija)

Muutoin Ville käyttää puheessaan yksinäis-s:llisen inessiivin tilalla yleiskielellistä päätettä -ssA, jota esiintyy aineistossa 4 kappaletta.

Esimerkkejä Villen inessiivin -ssA-päätteiden esiintymisistä

- (49) *siinä saa käyttää mailoja ja mielikuvitusta mis **missä** liikkuu*
 (50) *olen hyvä äitin **auttamisessa***
 (51) *äitin **auttamisessa***

Informanteista Aadalla, Oonalla, Lillillä sekä Miialla aineistossa esiintyy ainoastaan yleiskielellistä -ssA-päätettä. Oulun murteen inessiivin varianttia -sA ei esiinny tyttöjen puheessa siis ollenkaan. Lilli käyttää puheessaan 8 kertaa inessiivin päätettä -ssA, ja Miia 20 kertaa. Aadan ja Oonan nauhoitteesta olen poiminut inessiivin -ssA-päätteitä niistä kohdista, joista sai selvää. Näissä kohdissa Aadan puheessa esiintyy 5 kertaa -ssA-päätteitä, ja Oonalla 4 kertaa.

Esimerkkejä inessiivin -ssA-päätteen esiintymisestä Aadan, Oonan, Lillin ja Miian nauhoitteissa

- (52) *toisessa **ulkomaassa*** (Aada)
 (53) *Espanjassa ja Ruotsissa* (Aada)
 (54) *Helsingissä* (Aada)
 (55) *ja me asutaan **palatsissa, semmosessa jättimäisessä*** (Oona)
 (56) (mä) istun **tässä** (Oona)
 (57) *no orava kiipeilee **puissa** ja syö käpyjä* (Miia)
 (58) *no huonointa on **sählyssä** se että se vähän tuntu **alussa** tylsältä* (Miia)
 (59) *ja sitte öö **uimahypyssä** on se huonoa että jos tulee mahalteen nii se sattuu aika paljon* (Miia)
 (60) *ja sitte **kitaransoitossa** on huonointa se että se alkaa ärsyttämään jos ei osaa-kaa* (Miia)
 (61) *panin sen mun huppuun ettei se kastuis tai ei olis siel **märässä taskussa*** (Miia)
 (62) *no **tanssissa** on ehkä se ku niiku ite panostaa ja muuta ja sitte toiset vaa jää niiku vaikka vähä jälkee* (Lilli)
 (63) *no yleensä niinku vaikka ollaan niinku just jossain **hyvässä puistossa*** (Lilli)
 (64) *kävin **katsomassa** sen ihan vasta* (Lilli)
 (65) *parasta **koulussa** on välkkä ja musantunnit* (Lilli)

Esimerkeistä 52–65 nähdään, että Aada, Oona, Miia ja Lilli käyttävät yleiskielistä inessiivin päätettä -ssA monissa erilaisissa lekseemeissä ja lausekonteksteissa.

4.4. Svaavokaali

Svaavokaalia esiintyy laajalti pohjalaismurteissa. Svaavokaalia on luonnehdittu fennistiikassa epenttiseksi, eli se on nähty ääntämistä helpottavana niin sanottuna loisivokaalina eli anaptyktisenä vokaalina, jolla ei ole omaa asemaa kielen fonologisessa järjestelmässä (Mantila 2010: 93).

TAULUKKO 7. Svaavokaalin edustuminen aineistossa

Svaavokaali	Ei svaavokaalia
0	58

Svaavokaalin edustuminen kandintutkielmani aineistossa on yksinkertainen: sitä ei esiinny. Aineiston informanttien idiolekteissa ei ole havaittavissa yhtäkään svaavokaalia. Tutkimustulos on mielenkiintoinen, mutta se on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa siinä, että svaavokaali on häviämässä Oulun murteen kaupunkialueelta (Mantila & Pääkkönen 2010: 101–104).

Informanttien puheessa mahdollisen svaavokaalin paikalla on yleiskielisyys. Alla oleviin esimerkkeihin olen merkinnyt informanttien puheesta niitä paikkoja, joissa Oulun murteessa normaalisti olisi svaavokaali.

- (66) *Aurinkoinen ja **pilvinen**. Aamulla oli **pilvistä** ja illalla oli aurinkoista*
(Aapo)
- (67) *No ku mää en osaa **jalkapalloa** enkä ossaa koripalloa* (Aapo)
- (68) *Seo **helppo** siinä siinä on sitte tarkka et se mennee maaliin* (Aapo)
- (69) *Äitiä en voi ellää **ilman*** (Ville)
- (70) *No kaikki alko **pelkää** ja mää jäin sinne* (Ville)
- (71) *Äitin kaa mennä **ulkomaille*** (Ville)
- (72) *Eiku sillo jotai pahaa kasvis**pihviä*** (Lilli)
- (73) *ja sitte **sähly** on sillee että ku me öö oltii ehkä joku vuos sielä sit me lopetettii ja mentii uuteen **sähly**juttuu* (Lilli)
- (74) ***Ihmiset** hyökkäs perhee jäsenii heh* (Lilli)
- (75) *En mä oikeestaan **pelkää** mitään tai nii* (Miia)
- (76) *No huonointa on **sählyssä** se että se vähän tuntu alussa tylsältä piti vaa olla **kolkoissa** öö treenihalleissa ja tehä mitä **ohjaajat** käski* (Miia)
- (77) *Lempio**hjelmani** on se no semmonen joka tulee **telkkarista** ja joka ei oo lasten**ohjelma** ehdottomasti erilaiset teiniäidit* (Miia)

5. PÄÄTÄNTÖ

Olen tässä kandidaatintutkielmassani tarkastellut Oulun seudun lasten puhekielessä esiintyviä yleisgeminatiota, yksinäis-s:llistä inessiiviä sekä svaavokaalia. Olen hankkinut aineistoni nauhoittamalla 8–9-vuotiaiden lasten parikeskusteluja syksyllä 2020. Informantteina tutkielmassani on poikkeuksellisesti vain kaksi poikaa ja neljä tyttöä, yksinkertaisesti siitä syystä, että en saanut tutkimukseeni enempää informantteja. Oulun seudun lasten murretta ei ole aiemmin tutkittu, joten koen, että tutkielmani täyttää pienen aukon Suomen murteentutkimuksen kentässä. Lasten puhekielen tutkimus on itse asiassa koko Suomessa suppeaa, sillä sitä ei ole juurikaan tehty.

Aineistoni perusteella kaikista murrepiirteistä, joita olen tutkinut (svaavokaali, yksinäis-s:llinen inessiivi ja yleisgeminatio), yleisgeminatio osoittautui kaikista vahvimaksi informanttien käyttämäksi Oulun seudun murrepiirteeksi. Tutkimustulos on linjassa aiempien nuorten puhekielen tutkimusten kanssa. Eniten yleisgeminatallisia esiintymiä oli Aapon puheessa, 52,2 prosenttia. Aapon idiolektissa esiintyi 12 yleisgeminatallista muotoa ja 11 yleiskielellistä muotoa. Toiseksi eniten yleisgeminatiota esiintyi Villen puheessa, 9 kappaletta. Villen puheessa oli vain 1 yleiskielellinen muoto, mikä tekee Villen yleisgeminataan esiintymisen prosentiksi 90, mutta kokonaisuudessaan Aapolla esiintyi enemmän yleisgeminatiota.

Lillin idiolektissa yleisgeminatiota esiintyi vain 4,2 prosenttia. Yleisgeminatallisia muotoja Lillin puheessa 24 tapauksesta oli vain 1 kappale. Miian yleisgeminataan esiintymät olivat lähes yhtä vähäisiä kuin Lillinkin: 27 tapauksesta yleisgeminatallisia muotoja oli vain 1 kappale. Miian idiolektissa yleisgeminatian esiintyminen oli siis 4,0 prosenttia.

Aineistoni osoittaa, että yksinäis-s:llisen inessiivin päätte *-sA* on heikko murrepiirre Oulun seudun lasten puhekielessä. Yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä esiintyi koko aineistossa vain 7,2 prosenttia eli neljä kappaletta viidestäkymmenestäviidestä tapauksesta. Aapon puheessa esiintyi kolme yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä, muodoissa *viiesäkymmenesä* ja *kaupoisa*. Villellä *-sA*-pätettä esiintyi yksi kappale, muodossa *misä*. Informanteista Aadan, Oonan, Lillin ja Miian idiolekteissa yksinäis-s:llistä inessiivin päätettä ei esiintynyt ollenkaan. Aineistoni osoittaa myös, että svaavokaalia ei esiinny

ollenkaan aineistoni Oulun seudun lapsilla. Svaavokaalin edustuminen aineistoni informanteilla oli 0 prosenttia.

Kandidaatintutkielmani tulokset ovat suuntaa-antavia, eikä niiden perusteella voi tehdä laaja-alaisia yleistyksiä Oulun seudun lasten murteesta. Tutkielman tulosteni perusteella olisi kuitenkin mielekästä ja tärkeää, että jatkotutkimuksia aiheesta tehtäisiin. Lasten puheeseen ennen koulun aloittamista vaikuttaa vahvasti vanhempien kielellinen malli. Viimeistään koulun aloitettuaan lapset alkavat verkostoitua ikäistensä kanssa ja omaksua heiltä muita kielellisiä käytänteitä. Kouluikäisenä ikätoverit vaikuttavat lapsen kieleen enemmän kuin isä ja äiti. Jo kouluikäisillä lapsilla tavataan kielellistä sukupuolittaisia stereotypioita, kuten sitä, että pojat puhuvat tyttöjä murteellisemmin (Eckert 1998: 151–167, ja siinä mainitut lähteet). Vaikka en voikaan varsinaisesti vertailla aineistoni perusteella sukupuolten välisiä murteellisia eroja, omassakin aineistossani pojat puhuvat murteellisemmin kuin tytöt.

Omasta tutkielmastani oppineena seuraavissa tutkimuksissa olisi hyvä saada lapset tuottamaan enemmän puhetta. Omassa tutkimuksessani lapset vastailivat haastattelukysymyksiin useasti vain yhdellä lauseella tai sanalla. Lapsia haastateltaessa täytyy huomioida myös auktoriteetin läsnäolo, jotta lapset eivät häiriinny haastattelutilanteen aikana. Hyväksi haastattelumetodiksi koin kuitenkin valmiiksi tehdyt kysymykset, joihin lapset saivat vastaila.

Olisi mielenkiintoista tutkia, onko tutkielmani informanttien sukupolvi sellainen, joka tulee käyttämään vähemmän murteellisuuksia kuin vanhemmat sukupolvet. Uuden sukupolven puhekieltä voisi seurata esimerkiksi näennäisaikamenetelmällä, jossa verrataan kieliyhteisössä samanaikaisesti vaikuttavien eri ikäryhmien kieltä toisiinsa (Palander: 2016). Mielenkiintoista olisi myös tutkia, onko sukupuolella vaikutusta lasten puhekielen murteellisuudessa. Myös muunsukupuolisuus olisi hyvä ottaa huomioon tällaisessa tutkimuksessa. Tutkielmani antaa hyvän pohjan, josta olisi mielenkiintoista lähteä jatkamaan lasten puhekielen tutkimusta.

LÄHTEET

Aineisto

Omia äänitteitä 60,79 minuuttia (Oulu – Ii)

Kirjallisuus

- ALAPURANEN, PÄIVI 1997: Joidenkin yksittäisten ja suppea-alaisten piirteiden vaihtelusta. – Seija Makkonen ja Harri Mantila (toim.), Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 8.
- ALASUUTARI, PERTTI 2011: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- COULMAS, FLORIAN 1997: *The handbook of sociolinguistic*. Oxford : Blackwell.
- CHAMBERS, J. K. 1995: *Sociolinguistic theory: linguistic variation and its social significance*. *Language in society* 22. Oxford: Blackwell.
- ECKERT, PENELOPE 1998: *Age as a sociolinguistic variable: New perspectives on variation studies*. Florian Coulmas (toim.): *The handbook of sociolinguistics*, 151–167. Blackwell Publishers, Malden
- FRANCIS, W. NELSON 1983: *Dialectology: An Introduction*. London: Longman
- KALLIOHAKA, IIDA 2019: *Tamperelaisnuorten puhekieli ja sen tiedostaminen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto.
- KARLSSON, FRED 2016: *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Gaudeamus.
- LABOV, WILLIAM 1972: *Sociolinguistic patterns*. University of Pennsylvania Press. – 1977: *Language in Inner city*. *Studies in Black English vernacular*. Oxford: Blackwell.
- LAPPALAINEN, HANNA 2001: *Sosiolingvistinen katsaus suomalaisnuorten nykypuhekieleen ja sen tutkimukseen*. Virittäjä. Helsinki: Kotikielen Seuran aikakauslehti.
- LARMOLA, MAIJA 1982: *Kouluikäisten kieli*. Pieksämäki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LUOSUJÄRVI, IINA 2013: *Kuusamolaisten nuorten puhekieli ja sen tiedostaminen*. Progradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

- LÖPPÖNEN, SIRKKA 2015: *Oulunsalolaisnuorten puhekieli*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- MANTLA, HARRI – PÄÄKKÖNEN, MATTI 2010: *Oulun seudun murteen vokaalisto : historia, muutos ja variaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MANTILA, HARRI 1997: Johdanto. – Makkonen, Seija & Mantila, Harri (toim.), *Pohjois-suomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio s. 1–23*. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- MILLASKANGAS, LEA 2018: *Reaaliaikatutkimus Iin puhekielen muuttumisesta*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* 13–15. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – SORJONEN, MARJALEENA 2005: *Miten Kuvata Muutosta?: Puhutun Kielen Tutkimuksen Lähtökohtia Murteenseuruuhankeeseen Pohjalta*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- PALANDER, MARJATTA 1987: *Suomen itämurteiden erikoisgeminaatio*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 455. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- 2016: *Savolaismurteen muutos: kahden sukupolven seitsenvuotiaiden puhekieli*. Sananjalka. Suomen Kielen Seuran Vuosikirja: 89-111.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1971: Oulun seudun murteet äännehistoria 1. Sanan sisäiset klusiilit astevaihtelusuhteineen. Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 289. Helsinki. — 1994: *Oulun seudun murrekirja*. Helsinki: SKS
- SALONEN, IINA 2012: *Puhekielen piirteiden esiintyminen alakoululaisten kirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- SARVIJÄRVI, ILKKA – PALANDER, MARJATTA – FORSBERG, HANNELE 1995: *Murteiden matkassa*. Tampere: Tammer-Paino Oy

Painamattomat lähteet:

VISK § 29: <http://scripta.kotus.fi/visk/sisallys.php?p=29>

VISK § 33: <http://scripta.kotus.fi/visk/sisallys.php?p=33>